

INŠTITÚT
LADISLAVA
HANUSA

Eseiistická súťaž sv. Tomáša Morusa

Téma 2025

Existuje právo na život aj pred narodením?

Kritická reflexia Nálezu Ústavného súdu PL. ÚS 12/01-29

3. miesto - Samuel Knut

Sciences Po Law School

Existuje právo na život aj pred narodením? Kritická reflexia Nálezu Ústavného súdu PL. ÚS 12/01-29

Ústava Slovenskej Republiky (“Ústava”) ako jeden z mála základných zákonov na celom svete zaručuje v čl. 15, ods. 1 (druhá veta) ústavnú ochranu nenarodenému životu. Napriek tomu Ústavný súd Slovenskej republiky (“ÚS”) vo svojom Náleze PL. ÚS 12/01-29 dospel k rozhodnutiu, ktoré v zásade a hlavne vo výsledku nie je nijako významne odlišné od rozhodnutí ústavných či najvyšších súdov v krajinách, kde ústavná ochrana nenarodeného života neexistuje: možnosť tehotnej ženy ukončiť život nenarodeného dieťaťa do 12. týždňa veku života nie je podľa ÚS v rozpore s čl. 15, ods. 1 Ústavy. Základným predpokladom tohto rozhodnutia je, že “zo znenia čl. 15, ods. 1 Ústavy zreteľne vyplýva [rozlíšenie] medzi právom každého na život (prvá veta) a ochranou nenarodeného ľudského života (druhá veta)”. Z tohto predpokladu ÚS vychádza v celom zvyšku svojho rozhodnutia. Je však z filozofického ako aj právneho hľadiska toto rozlíšenie a na ňom založené rozhodnutie ÚS správne? Je nenarodené dieťa ľudskou bytosťou? Existuje právo na život aj pred narodením? Zaručuje toto právo aj Ústava? Existuje na túto otázku jediná “správna” odpoveď? Možno právo oddeliť od filozofie či morálky? V tejto eseji tvrdíme, že toto rozhodnutie ÚS nie je z filozofického ani z právneho hľadiska správne.

V tejto eseji vychádzame z predpokladu, že úmyselne usmrtiť nevinnú ľudskú bytosť¹ je vždy a za každých okolností nesprávne. Ak je nenarodené dieťa ľudskou bytosťou, potom je úmyselné ukončenie nenarodeného života nesprávne.² Hlavná otázka správnosti ukončenia nenarodeného života teda znie: Je nenarodené dieťa ľudskou bytosťou? V tejto eseji ukážeme, že nenarodené dieťa je ľudskou bytosťou.

Nenarodené dieťa je ľudskou bytosťou, keďže z biologického hľadiska ide o samostatný organizmus, ktorý od oplodnenia predstavuje nového, geneticky odlišného člena ľudského druhu. Pojmy ako “embryo”, “plod” či “nasciturus” jednoducho označujú rané vývojové štádiá toho istého organizmu, rovnako ako pojmy dojča či dospievajúci označujú jeho neskoršie štádiá. Na základe anaógie s ostatnými cicavcami môžeme povedať, že nenarodené dieťa (rovnako ako nenarodené mláďa) nie je “potenciálnym” človekom (zvieratom), ale jedincom svojho druhu v procese vývoja. Dôležitým ontologickým rozdielom je rozdiel medzi ľudskou bunkou ako časťou tela a embryom ako celkom: zatiaľ čo

---

¹ Pre obmedzený rozsah a právne zameranie tejto eseje sa nevenujeme otázke, či je každá ľudská bytosť osobou, prípadne či právo na život majú len osoby, a nie všetky ľudské bytosti.

² Pod úmyselné ukončenie (nenarodeného) života však nespadá vedomé, no neúmyselné ukončenie nenarodeného života s úmyslom zachrániť život matky. Pozri Brugger, Christian, “Action, Intention, and Self-determination,” in: *Vera Lex: Journal of the International Natural Law Society*, Vol. 6, 2005.

jednotlivé bunky sú “ľudské”, keďže obsahujú ľudskú DNA, embryo je človek-jedinec s vnútornou schopnosťou samostatného vývinu za vhodných podmienok. Z filozofického a morálneho hľadiska je preto rozlíšenie medzi životom pred narodením a po ňom irelevantné a právo na život existuje aj pred narodením, ak existuje aj po ňom.

V protiklade s tým ÚS tvrdí, že jemu vlastnou úlohou nie je odpovedať na “filozofickú, morálnu či etickú otázku, kedy začína ľudský život, ani na otázku správnosti či morálnosti umelého prerušenia tehotenstva a ani na otázku, ako by mala vyzerat’ optimálna právna úprava umelého prerušenia tehotenstva..., ale len na otázku, aké sú ústavné mantinely, ktoré ústava vo vzťahu k právnej úprave umelého prerušenia tehotenstva kladie zákonodarcovi”. V tejto eseji tvrdíme, že nie je možné určiť “ústavné mantinely” ochrany nenarodeného života bez toho, aby ÚS, aj keď nepriamo, neodpovedal na “filozofické, morálne či etické otázky”, ktoré toto určenie nevyhnutne zahŕňa. Inými slovami ak ÚS výberom svojej interpretácie prisúdi nenarodenému životu nižší stupeň ústavnej ochrany ako životu narodenému, *ipso facto* tak nepriamo odpovedá na otázku, kedy začína ľudský život, ktorý je hodný ústavnej ochrany, ako aj to, či je ukončenie života nenarodeného dieťaťa správne.

Hlavným argumentom rozhodnutia ÚS je, že z porovnania doslovného výkladu slovného spojenia spojenia “má právo na život“ so slovným spojením “je hodný ochrany“ vyplýva, že ústavodarca v čl. 15, ods. 1 Ústavy “celkom zjavne” rozlišuje medzi právnym statusom narodeného a nenarodeného života. Toto rozlíšenie podľa ÚS “vyplýva” akoby úplne samozrejme (evidentne) zo samotného “znenia”³ textu čl. 15. Inými slovami ÚS tvrdí, že slová použité v čl. 15 majú jeden jediný možný význam, a to ten, ktorý určil (identifikoval) ÚS.⁴

V skutočnosti je však uplatňovanie právnych noriem rovnakým interpretačným úkonom ako rozbor akéhokoľvek literárneho diela, ktorý bežne robia žiaci v škole na hodinách literatúry: možnože niektorá z interpretácií sa väčšine spolužiakov aj pani učiteľke

---

³ Výrazy ako “nález”, “vyplývať” či “znenie” používané (nielen v slovenskej) právnej praxi sú obrazným jazykom, ktorý má za cieľ navodiť dojem, že sudcovia takpovediac “nachádzajú” svoje rozhodnutia, ktoré sú navonok prezentované ako “nevyhnutný logický dôsledok” jednoduchého uplatnenia zákonov, ktorým sudcovia len “načúvajú”, a to bez toho, aby do svojich rozhodnutí vnášali akékoľvek osobné predsudky či vlastné politické, ideologické či morálne presvedčenia. Tento obrazný jazyk je však právnou fikciou, ktorá sudcom ako priamo nevoleným funkcionárom umožňuje legitimizovať svoje v skutočnosti politické rozhodnutia v demokratickom zriadení.

⁴ Podobne ÚS argumentuje aj vo svojom podpornom argumente zo systematického výkladu, ktorý je rovnako kruhovým argumentom: Na prvotnú otázku, či ústavodarca rozlišuje medzi právnym statusom narodeného a nenarodeného života, ÚS odpovedá, že základné práva a slobody prislúchajú “každému” – je však “bez akýchkoľvek pochybností, že pod pojmom každý, použitom v tomto (ale i v ďalších) ustanoveniach Ústavy, treba rozumieť každého, kto sa narodí...” Teda: Čo hovorí Ústava? – Ústava hovorí, čo hovorí, lebo to určite hovorí.

zdá tá “správna”, “najlepšia” či “najkrajšia”, no možnože – a to pomerne často, ako to zažil už snád' každý, kto niekedy robil rozbor literárneho diela – existujú dve alebo viaceré, niekedy dokonca protichodné interpretácie toho istého literárneho diela: dvaja spolužiaci síce čítajú ten istý verš tej istej básne – tie isté slová jedno po druhom –, no podľa každého z nich spolu znamenajú niečo iné. Tu je hneď nevyhnutné poznamenať, že to neznamená, že akákoľvek interpretácia má rovnakú váhu, napríklad od spolužiaka, ktorý nesprávne rozumie zaužívanému významu niektorých zo slov; znamená to však, že málokedy, ak vôbec niekedy, má jeden literárny text len jeden možný význam. Tento argument je však platný nielen pre literárny, ale aj právny a vlastne akýkoľvek iný text.⁵

Tvrdenie ÚS, že použitím rozličných výrazov “má právo na život” a “je hodný ochrany” v čl. 15 ústavodarca určite mienil ustanoviť dva rozličné režimy právnej ochrany pre deti narodené a pre deti nenarodené, nie je pravdivé. Už pri letmom zamyslení nad týmto interpretačným argumentom je jasné, že to, prečo ústavodarca použil v čl. 15 dva rozličné významy, môže mať hneď niekoľko dôvodov: ústavodarca napríklad mohol tieto rozličné pomenovania zvoliť z čisto štylistického hľadiska s cieľom vyhnúť sa opakovaniu, považujúc ich za synonymá; ústavodarca tiež ale mohol zvoliť konkrétny výraz “je hodný ochrany”, ktorý sa, na rozdiel od prvej vety čl. 15, nenachádza v rovnako veľkom počte medzinárodných zmlúv či ústav iných štátov, ako spôsob vyhranenia sa voči zanedbávaniu ochrany nenarodeného života či jeho priamému znevažovaniu v iných štátoch, keďže výraz “je hodný” nepriamo naznačuje, že existujú určité časti obyvateľstva či iné štáty, kde nenarodený život nepovažujú za hodný ochrany.

To, aký je “skutočný” dôvod, prečo sa ústavodarca rozhodol použiť výrazy, ktoré sa použiť rozhodol, je nemožné určiť s istotou rovnako, ako je nemožné s istotou pri rozbere básne na hodine literatúry určiť, “čo tým chcel básnik povedať”; existujú lepšie aj horšie hypotézy, odhady či dohady, no stále sú to nič viac ako – hypotézy, odhady a dohady. V každom prípade, a vlastne práve preto, to však nie je vôbec dôležité: pre náš argument je postačujúce, že sme ukázali, že neexistuje jedna jediná “správna” interpretácia čl. 15, ako to tvrdí ÚS.

Ak teda neexistuje jedna jediná “správna” interpretácia čl. 15, je jeho interpretácia ÚS aspoň tou najlepšou možnou? V tejto eseji tvrdíme, že nie je: interpretácia akéhokoľvek právneho textu by, ak je to možné⁶, mala čo najlepšie zodpovedať skutočnosti, vrátane tej

---

⁵ Dworkin, Ronald, *Law's Empire* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1986), Chapter 2.

⁶ Teda nanajvýš okrem prípadov, keď právny text skutočnosť vyslovene (explicitne) popiera. Možno však tvrdiť, že aj v tomto prípade by mal sudca interpretovať takýto právny text v súlade so skutočnosťou či spoločným dobrom. Pozri Vermeule, Adrian, *Common Good Constitutionalism* (Polity Press, 2022), Chapter 1.

biologickej, filozofickej či morálnej. Keďže interpretácia ÚS je v rozpore so súčasnými (i vtedajšími) poznatkami o nenarodenom živote ako aj s jeho morálnym statusom, nie je správnou a už vôbec nie najlepšou možnou interpretáciou čl. 15.

Jadrom argumentu ÚS je, že ústavný imperatív ochrany nenarodeného života nenamena, že jeho ochrana “voči matke” musí byť rovnaká “v každej fáze prenatálneho vývoja”. Toto tvrdenie je už na prvý pohľad nesprávne a nijako neodôvodnené; je priam zarážajúce, že ÚS v tejto kľúčovej časti svojej argumentácie len jednoducho vyhlási toto tvrdenie za pravdivé a nemá žiadnu potrebu ho zdôvodniť. Je to zarážajúce hlavne preto, že o akomkoľvek rozlíšení (diferenciácii) rôznych fáz prenatálneho vývoja nenarodeného života sa Ústava ani náznakom nezmieňuje. V tejto časti svojho rozhodnutia ÚS nepozorovane upúšťa od textovej/gramatickej interpretácie, na ktorej postavil základnú premisu svojho rozhodnutia, na základe ktorej je jasné, že Ústava považuje nenarodený život za jeden súvislý (kontinuálny) celok. Inými slovami text Ústavy na toto rozlíšenie neposkytuje žiadnu oporu.⁷

Rovnako arbitrárne je tiež tvrdenie ÚS, že výber hranice 12 týždňov na vykonanie potratu nie je svojvoľný. Jediný náznak argumentu, ktorý ÚS ponúka, je, že táto hranica súvisí s rozvojom “senzibility plodu” (21). ÚS však nepriznáva, že nepriamy (implicitný) argument, že hodnota a stupeň ochrany nenarodeného ľudského života závisí od jeho senzibility, je v skutočnosti morálnym argumentom *par excellence*.

Ešte ťažšie pochopiteľným je tvrdenie ÚS, že nepreskúmava, či je daná hranica “v optimálnom súlade s aktuálnym stavom poznania lekárskej vedy”, ale len to, či sa zákonodarca určením príslušnej hranice dopustil “prípadného excesu” (22). Čo presne však ÚS berie do úvahy pri posudzovaní toho, čo predstavuje exces zákonodarcu, zostáva zahalené rúškom tajomstva – a to zámerne, keďže nie je možné určiť (identifikovať) žiadne objektívne a predvídateľné parametre, ktoré by skutočne zmysluplným spôsobom obmedzili svojvôľu ÚS v budúcich rozhodnutiach.

Za hlavnú námietku voči svojmu rozhodnutiu považuje ÚS tvrdenie, že počas prvých 12 týždňov svojej existencie nenarodený život nepožíva žiadnu právnu ochranu; ÚS dokonca pripúšťa, že ak je táto námietka pravdivá, predstavuje porušenie ústavných práv nenarodeného života. V tejto eseji ukážeme, že ÚS na túto námietku nedokázal presvedčivo

---

⁷ Pozri odlišné stanovisko sudcu Lubyho. – Žiaľ, ÚS nekriticky preberá (transplantuje) toto základné rozlíšenie rôznych fáz prenatálneho vývoja nenarodeného života z rozhodnutí najvyšších či ústavných súdov iných štátov, pravdepodobne z rozhodnutia *Roe v. Wade* a následne *Planned Parenthood v. Casey* (o ktorom tiež môžeme povedať, že nenarodený život rozdelilo na obdobie pred a po jeho životaschopnosti nezávisle na matke) Najvyššieho súdu USA.

odpovedať, čo znamená, že súčasný zákon o potratoch je podľa vlastnej logiky ÚS protiústavný.

Prvou odpoveďou ÚS na túto námietku je, že zákonodarca zabezpečuje ochranu nenarodeného života skrz ochranu tehotnej ženy. Samozrejme, že ochrana záujmov tehotnej ženy je vo všeobecnosti ochranou záujmov nenarodeného života, ktorého život je na tehotnej žene závislý. V takmer všetkých prípadoch sú záujmy ženy a nenarodeného života totožné – až na jeden: táto ochrana teda nie je relevantná v prípade, keď sa tehotná žena rozhodne nenarodený život ukončiť. Podobne (analogicky) ak niekto, komu bol do opatery zverený druhý človek, pochybí, nemôže na svoju obranu uviesť, že nešlo o pochybenie, pretože predtým, ako k danému pochybeniu došlo, nepochybil.

Druhým argumentom ÚS je, že nenarodený život požíva širokú občianskoprávnu ako aj trestnoprávnu ochranu – pod jednou malou podmienkou, a to, že sa narodí. Ako odpoveď na tento “argument” je snáď dostatočné uviesť, že podmienená ochrana nemôže byť považovaná za ochranu, ktorá sa má vzťahovať práve na právnu entitu, ktorá zo svojej podstaty danú podmienku nespĺňa.

Tretím argumentom je, že ochrana nenarodeného života je zabezpečená, ak môže tehotná žena ukončiť nenarodený život na základe “vnútorného spojenia” svojho života s nenarodeným životom v priebehu určitej fázy tehotenstva, no v ďalších fázach to už spravíť nemôže na základe “integrity plodu”. Po prvé nie je jasné, v ktorom momente a prečo prevažuje vnútorné spojenie nad integritou plodu. Po druhé ochrana konkrétneho nenarodeného života nie je zabezpečená ochranou nenarodeného života vo všeobecnosti: ochrana jedného 13-týždňového nenarodeného dieťaťa nijako nesúvisí s popretím ochrany iného 11-týždňového nenarodeného dieťaťa; rovnako však ochrana konkrétneho nenarodeného života nie je zabezpečená ani ochranou konkrétneho 11-týždňového nenarodeného dieťaťa pod podmienkou dovŕšenia 12 týždňov (pozri vyššie).

Štvrtý argument, že postup pri žiadosti o potrat, ktorý ukladá žene splnenie niekoľkých podmienok, vrátane poučenia, predstavuje ochranu nenarodeného života, je rovnako neplatný, keďže v konečnom dôsledku osud nenarodeného života závisí na svojoľnom rozhodnutí tehotnej ženy bez udania akéhokoľvek dôvodu, ktorú môže poučenie nanajvýš presvedčiť, no nie jej právne zabrániť nenarodený život ukončiť. Inými slovami procesné záruky ako poučenie nepredstavujú skutočne efektívnu ochranu nenarodeného života.

Záverom konštatujeme, že v tejto eseji sme ukázali, že rozhodnutie ÚS nie je správne ani z filozofického, ani z právneho hľadiska. Toto rozhodnutie nie je správne z filozofického

hľadiska, pretože nenarodené dieťa je ľudskou bytosťou, ktorá má rovnaké právo na život ako "každé" narodené dieťa. Toto rozhodnutie nie je správne ani z právneho hľadiska, a to práve preto, že nie je správne z filozofického hľadiska, keďže, ako sme ukázali, správna interpretácia čl. 15, ods. 1 Ústavy je tá, ktorá čo najlepšie zodpovedá skutočnosti, vrátane tej biologickej, filozofickej či morálnej. Právo na život aj pred narodením teda zaručuje aj Ústava.